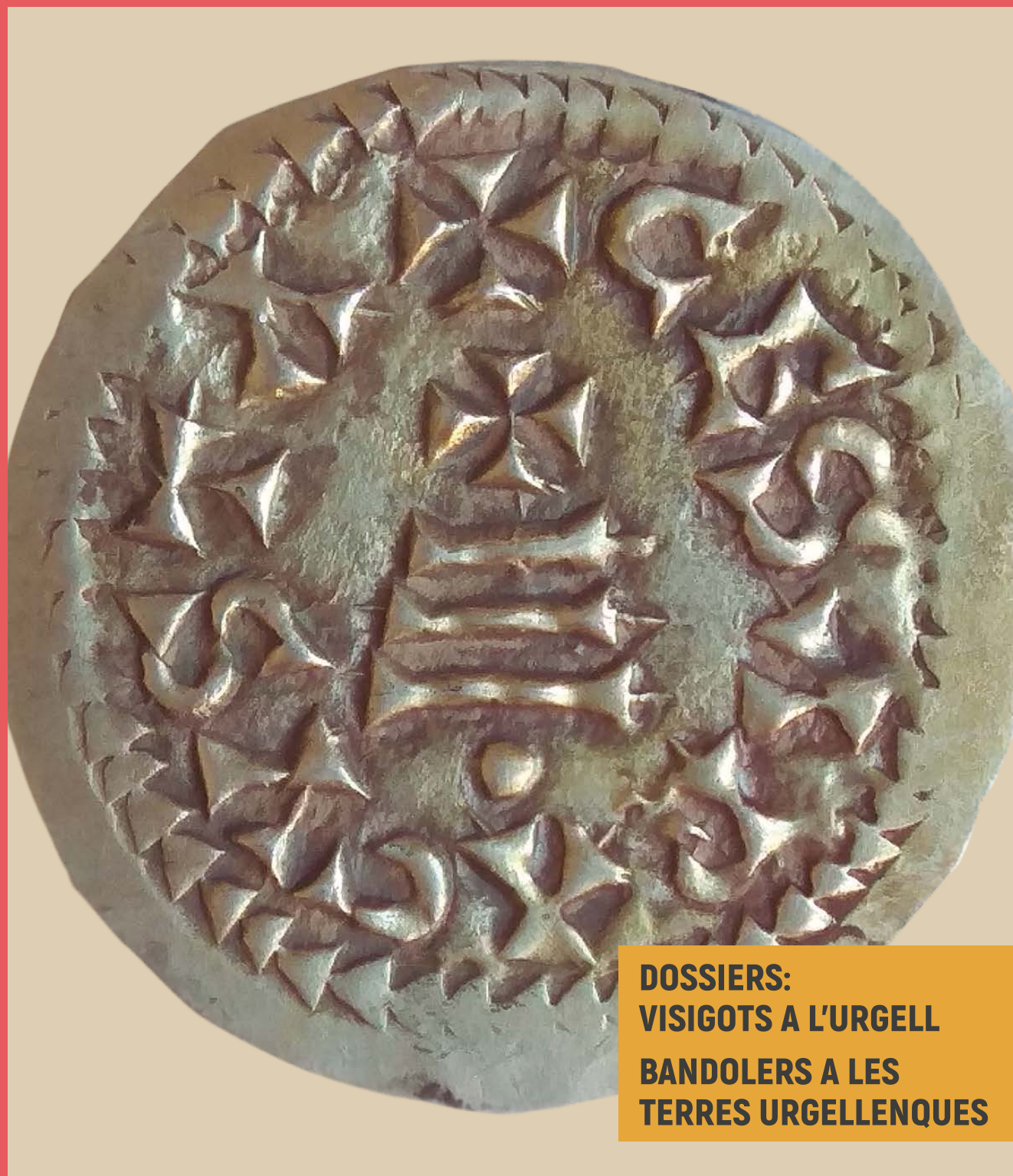

URTX

REVISTA D'HUMANITATS DE L'URGELL

MISCEL·LÀNIA ANUAL · TÀRREGA · ABRIL 2023 · núm. 37

DOSSIERS:
VISIGOTS A L'URGELL
BANDOLERS A LES
TERRES URGELLENQUES

**ELS CREDITORS MUNICIPALS DESPRÉS DE LA GUERRA DE SUCCESSIÓ.
ESTUDI DEL CAS D'AGRAMUNT MITJANÇANT LES RESPOSTES GENERALS**

GABRIEL RAMON-MOLINS

ABSTRACT

El siglo XVIII llevaría a los municipios catalanes a entrar en un nuevo paradigma. El final de la Guerra de Sucesión, la implementación del Decreto de Nueva Planta y del Catastro intentarían modificar la estructura consistorial y, consecuentemente, comportarían cambios en la estructura social. Con este breve trabajo, nos planteamos aprovechar la magnífica documentación que nos proporcionan las Respuestas Generales, previas a la imposición del Catastro de Patiño, para analizar uno de los elementos que consideramos más interesante: la configuración de las redes de crédito municipales, con el caso de Agramunt como ejemplo. El estudio de los acreedores de esta villa del año 1716 nos permite analizar la naturaleza jurídica de quienes compraban censales a los ayuntamientos, su procedencia (que nos ayuda a intuir redes de crédito territoriales) e, incluso, ver algunos cambios que con el nuevo siglo se produjeron en ese mercado.

The 18th century would lead Catalan municipalities to enter a new paradigm. The end of the War of Spanish Succession and the implementation of the Nueva Planta Decree and the Cadastre would attempt to modify the town hall structure and, consequently, would entail changes in the social structure. With this work, we intend to take advantage of the magnificent documentation provided by the General Responses, prior to the imposition of the Cadastre, to analyze one of the elements that we consider most interesting: the configuration of municipal credit networks, with the case of Agramunt as an example. The analysis of the creditors of this town from the year 1716 allows us to analyze the identity of those who bought municipal consignment censuses, their geographical origin (which helps us to intuit territorial credit networks), and to see some changes that with the new century occurred in this market.

PARAULES CLAU

Censals, censalistes, creditors, deute municipal, segle XVIII.

INTRODUCCIÓ

El final de la Guerra de Successió va suposar una important transformació de molts aspectes de la vida política i econòmica del país, i els municipis, certament, no van quedar-ne pas al marge. El Decret de Nova Planta va ser l'element més visible d'una teòrica modernització que, en el camp local, buscava suprimir el vell model consistorial d'origen medieval organitzat sobre la base de consells en pro d'un nou esquema inspirat en el dels ajuntaments castellans.¹

Aquest intent de modernitzar políticament els municipis no va solucionar un dels problemes que aquests havien arrossegat des de l'origen: el del finançament. Els nous ajuntaments van seguir amb uns ingressos basats en imposicions indirectes que servien tot just per poder fer front a una despesa ordinària que massa sovint es veia sorpresa per conjuntures puntuals que la incrementaven, la qual cosa els obligava a estar permanentment lligats a l'ús del crèdit.²

Agramunt, durant la guerra, com bona part dels municipis catalans, es va posicionar al costat del bàndol austriacista, fins que després de diverses anades i vingudes de tropes fou ocupat definitivament per l'exèrcit borbònic l'any 1711. Aquesta ocupació, que *de facto* suposà una derrota, va comportar que se li imposessin diferents reparacions de guerra i que l'endeutament generat a aquest efecte a bona part dels municipis de l'Urgell no fos superat fins ben entrada la dècada dels quaranta.³

En l'àmbit demogràfic, les poques dades que tenim, i la seva credibilitat, ens dificulten conèixer clarament l'evolució real de la població de la vila, tot i que la dinàmica no es devia allunyar de la del conjunt del país. Joan Puig, en la monografia que realitza sobre el poble, afirma que dels 207 focs registrats a l'inici del segle XVII es passa a 194 l'any 1708 (828 i 776 habitants, respectivament, si utilitzéssim un multiplicador 4) i a 1.473 habitants segons el

¹ Una visió més acurada de les transformacions municipals d'aquest segle pot llegir-se a J. M. TORRAS I RIBÉ (1983), *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*, Barcelona, Curial; J. M. TORRAS I RIBÉ (2003), *Los mecanismos del poder: los ayuntamientos catalanes durante el siglo XVIII*, Barcelona. Crítica; J. MERCADER (1963), *La transformació dels municipis catalans en temps de Felip V*, Barcelona, Rafael Dalmau Editor.

² Una visió de l'evolució de les finances municipals catalanes de l'Antic Règim pot llegir-se a J. CASAS I ROCA (2015), *La hisenda municipal catalana. De la baixa edat mitjana a la revolució liberal (segles XIII-XIX)*, Lleida, Pagès Editors. Pel que fa a l'endeutament municipal a la regió de Lleida, disposem de G. RAMON-MOLINS (2019), *Censals i endeutament públic municipal a la regió de Lleida d'Antic Règim (segles XVII-XIX)*, tesi doctoral, Lleida, Universitat de Lleida; G. RAMON-MOLINS (2021a), *Viure a censal. L'endeutament municipal a la regió de Lleida entre els segles XVII i XIX*, Lleida, Universitat de Lleida.

³ J. BONALES (2014), «Una altra visió de la Guerra de Successió a l'Urgell. El desastre econòmic», *URTX. Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 28, p. 9-19.

cens del 1718.⁴ Per tant, si donéssim per bones aquestes dades, podríem intuir els estralls de la crisi general del XVII, els quals se sumarien a les primeres eixides de població urbana durant els anys de la guerra, però, un cop superat el conflicte, podríem pensar que es va produir una recuperació de la població municipal, que aniria lligada a la represa d'una activitat econòmica que ja s'havia començat a accelerar durant la darrera dècada del XVII, tot i que a diferents velocitats a les diferents àrees econòmiques. Si volguéssim enriquir aquestes dades demogràfiques, podríem agafar també els resultats de les Respostes Generals del 1716, que hem fet servir per realitzar aquest treball, però, certament, en aquest cas, com en tants altres, la documentació és contradictòria i, per al mateix any, trobem registrades 158 cases habitades en un document i 236 en un altre. Ambdues dades podrien ser compatibles amb la tendència que hem descrit, però ens serveixen per posar de manifest la poca credibilitat que poden tenir aquestes fonts i, a més, la manipulació que es podia fer d'unes xifres que determinaven el total a pagar pel municipi.⁵

Si hem de parlar de mecanismes d'endeutament, hem de fer referència obligatòriament als censals. Aquests títols van ser els grans protagonistes de l'endeutament comunal durant els segles moderns i consistien en la creació i venda del dret a percebre una renda equivalent al 5% del valor del capital aportat inicialment. Amb això, els municipis van veure en aquests títols la possibilitat d'accedir a un capital relativament barat que, a més, no tenia data de venciment i, si es complia amb el pagament de les pensions anuals (el que entendríem com a interessos), donava la potestat al censatari de poder-lo lluir (liquidar) en el moment que aquest desitgés, si és que mai ho volia fer. Amb això, d'una banda, els municipis van anar acumulant una llarga quantitat de censals, alguns de segles d'antiguitat (com es podrà veure a la mostra recollida), que van quedar enquistats en els comptes municipals i que van convertir les seves pensions, en molts casos, en una de les principals partides de caixa. D'altra banda, els censataris van veure també en aquests títols la possibilitat d'aconseguir unes rendes perpètuas i heretables que permetessin, a llarg termini, la subsistència de la família o la institució creditora, per la qual cosa, des dels segles medievals, aquelles famílies aristocràtiques o institucions religioses amb vocació de perdurar secularment van destacar entre els grans creditors.

Amb aquestes premisses, ens proposem analitzar com era la composició social dels creditors del municipi d'Agramunt just després de la Guerra de Successió. Aquest conflicte, certament, va marcar un abans i un després en la vida política municipal i, en conseqüència, el nou panorama es va traslladar també a l'esfera econòmica, o, com a mínim, a la llista de censalistes del comú, car l'economia productiva, certament, era una altra història. Amb aquest objectiu, ens valdrem de les possibilitats que ens brinda una documentació tan rica com és la relativa a les Respostes Generals per dibuixar la realitat agramuntina, la qual pretenem confrontar amb la d'altres municipis catalans.

METODOLOGIA

El final de la Guerra de Successió va propiciar l'escenari perfecte per derogar bona part dels antics furs i privilegis territorials i començar el camí cap a una Administració més centralitzada on la Corona perdés la dependència política i econòmica que pogués tenir dels diferents regnes. Amb aquest objectiu, l'any 1713, fou designat com a superintendent de Catalunya José Patiño, que liderà la implementació del nou impost, i el 1716 es promulgà el Decret de Nova Planta.

⁴ J. PUIG I RIBERA (2004), *Agramunt*, Valls, Cossetània, p. 35 i 47.

⁵ Entre la documentació conservada relativa a les Respostes Generals de l'any 1716, es conserva un document que estableix l'existència de 158 cases habitades, 12 d'inhabitades i 79 que amenacen runa, i en un altre del mateix fons i del mateix any, el registre passa a ser de 236 cases habitades, 100 d'inhabitades i 20 que amenacen runa (AHL, Intendència de Lleida (Cadastre de Patiño), ref. AHL260-19-T2-45 i AHL260-19-T2-47).

Certament, darrere de la suposada modernització que havia de representar el nou impost centralitzador, com assenyala Joaquim Nadal, aquest amagava més aviat una voluntat d'incrementar els recursos de la Corona, a la qual donava la potestat de decidir quant i a qui s'havia de cobrar, més que no pas una política fiscal enraonada i d'acord amb l'estructura i la dinàmica econòmica de cada lloc i moment.⁶

La implementació del Cadastre de Patiño, més enllà dels efectes polítics i econòmics que va comportar, va generar una documentació d'un valor incalculable per als historiadors, que ens permet realitzar magnífiques fotografies dels municipis catalans del 1716.⁷

Des de l'Administració de la intendència general es va intentar fer una minuciosa recerca sobre la situació social i econòmica de tots els municipis del Principat de Catalunya per establir quina quantitat havien de satisfer anualment, per la qual cosa, entre altres, es va distribuir un qüestionari que tots els consistoris havien de retornar, uns documents coneguts com a Respostes Generals. En aquest qüestionari, entre altres, es preguntava quin era el nivell d'endeutament municipal i quines pensions de censal havien de satisfer anualment els municipis, i és aquesta la informació que hem emprat per al present estudi.

Les Respostes Generals ens han proporcionat una llista de quaranta censals en mans de trenta-nou censalistes, els quals, per tal de facilitar l'anàlisi dels segons, hem agrupat segons llur naturalesa: particulars i marmessories, col·legis i causes pies, confraries i institucions religioses. Certament, però, hem de reconèixer que realitzar aquestes classificacions no sempre és fàcil, car alguns creditors poden ser catalogats de diferent manera; per exemple, el prior de Santa Maria la Vella de Lleida actua com a particular o el càrrec el fa actuar com una institució religiosa? I una marmessoria? Té el mateix comportament si està gestionada per particulars que si ho està per una parròquia? Sent conscients d'aquestes limitacions, tot i les dades anotades a les taules i als gràfics, hem intentat matisar-ho al màxim en la redacció del text i, en el document annex, es pot veure la llista completa dels creditors.

La llista que hem treballat, a més, ens mostra els títols agrupats en dues categories: uns d'antics (de més d'un segle), que per concòrdia es paguen amb una reducció dels interessos del 50% (solament es paguen en anys alterns), i uns d'adquirits en els darrers cent anys, els quals es paguen complets. Aquesta realitat, que hem recollit en el document annex, no l'hem reflectit en la taula i el gràfic que presentem, car ens interessava mostrar *qui* més que no pas *quan*, però, òbviament, aquesta informació ens permetrà també realitzar certes consideracions.

EL CRÈDIT MUNICIPAL I LA COMPOSICIÓ SOCIAL DELS CREDITORS

Gràcies a l'estudi de les Respostes Generals podem reconstruir la llista dels qui eren els censalistes del comú, així com conèixer el volum total del deute del municipi i posar aquestes dades en relació amb les que tenim d'altres municipis de la regió econòmica de Lleida.

Gràcies a la informació que ens proporciona aquest fons, hem pogut saber qui eren els censalistes del comú (presentem la llista a l'annex), és a dir, aquells que tenien a les seves mans títols de censal emesos pel consistori. A la taula 1, els mostrem categoritzats, agrupats segons la seva naturalesa, així com amb el percentatge del que representava sobre el total cada un dels grups que hem considerat. Aquesta informació també l'hem plasmat gràficament a la fig. 1.

⁶ J. NADAL FARRERAS (1971), *La introducción del Catastro en Gerona. Contribución al estudio del régimen fiscal de Cataluña en tiempos de Felipe V*, Barcelona, Publicaciones de la Cátedra de Historia General de España. L'estudi de la implementació del Cadastre a terres gironines realitzat per Nadal és encara una de les obres fonamentals per entendre la naturalesa d'aquesta institució econòmica.

⁷ Per resseguir la història del Cadastre i les seves limitacions, especialment les relatives a l'estudi de l'estructura agrària, és d'interès l'article A. SEGURA I MAS (1983), «El Cadastre: la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 4, p. 129-143.

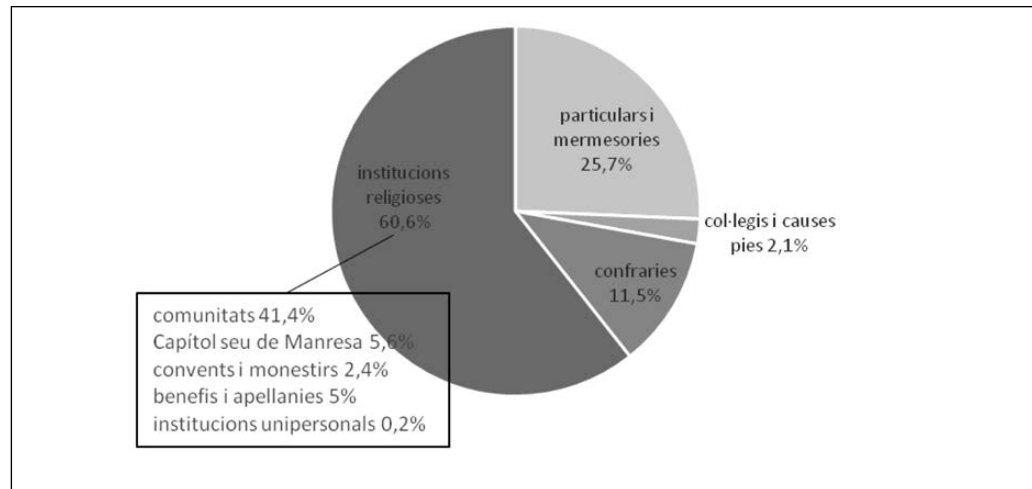
TAULA 1

Distribució dels títols de censal creats pel municipi d'Agramunt i vigents l'any 1716, segons les Respostes Generals

	Nombre títols de censal	Total deute (en lliures)	% nombre títols	% total deute
Particulars i marmessories	15	13.678,33	37,5	25,67
<i>Del municipi</i>	7	3.666,33	17,5	6,88
<i>D'altres municipis</i>	8	10.012	20	18,79
Collegis i causes pies	3	1.145	7,5	2,15
Confraries	2	6.150	5	11,54
Institucions religioses	20	32.306	50	60,64
Convents i monestirs	3	1.300	7,5	2,44
Capítol (Manresa)	1	3.000	2,5	5,63
Comunitats	6	22.030	15	41,35
Beneficis i capellanies	9	2.676	22,5	5,02
Institucions unipersonals	1	3.300	2,5	0,19
Total	40	53.279,33	100	100

Font: AHL, Respostes Generals fetes per la vila d'Agramunt sobre la formació del Cadastre, ref. AHL260-19-T2-45.

FIGURA 1. Distribució dels percentatges del deute sobre la base de títols de censal del municipi d'Agramunt l'any 1716, segons les Respostes Generals.

Font: AHL, Respostes Generals fetes per la vila d'Agramunt sobre la formació del Cadastre, ref. AHL260-19-T2-45.

L'observació d'aquestes dades ens serveix, en primer lloc, per mostrar el gran pes que tenien les institucions religioses, que copaven el 50% dels títols de censal emesos, els quals suposen poc més del 60% del deute; per tant, podem intuir clarament que eren aquests els títols amb un valor nominal més elevat. Entre les institucions religioses, les que tenien els censals més valuosos (de més del 5% del total del deute del consistori) eren, d'una banda, algunes comunitats de preveres i, de l'altra, el capítol de la Seu de Manresa.

Aquestes dades ens serveixen per justificar el paper central que tenien les institucions religioses en el mercat del crèdit de la Catalunya moderna; un poder econòmic que, en conseqüència, va derivar també en un important poder polític i que es va sumar a l'ingent poder religiós que clàssicament havia ostentat l'Església.

Certament, però, hem de tenir present que, tot i que era habitual que institucions religioses de tot tipus compressin directament títols de censal, no era excepcional que alguns arribessin a mans del clergat mitjançant «encarregaments» en el mercat secundari, o bé herències, fundacions o donacions, car aquest darrer era (i és) un dels grans avantatges terrenals de gestionar econòmicament la sortida del purgatori.

El fet que els títols de més valor estiguin en mans de comunitats i de la Seu de Manresa ens serveix també per exemplificar una segmentació del mercat de crèdit entre diferents tipus d'institucions religioses. Carme Solsona, arran de la seva tesi de llicenciatura, havia observat que les institucions de l'Església regular copaven censals de més valor que les de l'Església secular, sovint, per l'origen familiar dels seus membres, que ajudaven a atreure entre els seus deutors famílies més apoderades, les quals solien emprendre les inversions de més valor. Aquesta idea de segmentació, la compartim plenament, i, a més, ens vam atrevir a afegir-hi un tercer nivell: per sobre dels convents i monestirs, hi situariem les grans catedrals i llurs capítols, la qual cosa, en el cas d'Agramunt, veiem reflectida en el capítol (no episcopal) de la Seu de Manresa; unes institucions que no solament van esdevenir les grans creditores, sinó que al seu voltant també van anar teixint comarques o regions econòmiques.⁸ Dit això, hem d'admetre que en les dades treballades no es veu clara una segmentació entre l'Església secular i la regular, amb censals de més envergadura en mans de la segona, certament, però no creiem que sigui pas perquè no es produeixi aquesta diferenciació, sinó perquè apareixen dos elements que, en analitzar l'exemple d'un únic municipi, ho distorsionen: el primer, la distància. Els convents que hem localitzat són majoritàriament de Barcelona i, a més distància, menys possibilitat de gestionar el capital i, consegüentment, censals de menor valor principal. El segon, la presència de l'Església local (en aquest cas, la comunitat de preveres d'Agramunt), la qual és comú que esdevingui, i amb diferència, la gran creditora del propi municipi.

En relació amb els particulars deutors del comú, dels setze títols que copaven, observem que la meitat estava controlada per veïns del poble, enfront de l'altra meitat, que ho estava per forasters. Malgrat tot, si es mira el valor global, els títols dels forasters suposaven el 19% del total, enfront del 8% que estava en mans d'agramuntins.

Aquestes dades ens serveixen per intuir l'existència d'una mínima xarxa econòmica territorial (supramunicipal) amb epicentre a Agramunt que atreïa a aquesta localitat veïns del territori a comerciar-hi, però també a invertir llurs ingressos en la que de ben segur era la institució pública aparentment més solvent de la subcomarca. Una xarxa territorial que, certament, queda lluny de les xarxes observades a les ciutats de Barcelona o Lleida, però per sobre de l'observada a Cervera al segon terç del XVII, en la qual, de vint-i-un censalistes particulars, solament dos eren forans.⁹

Certament, però, és possible que, en el context de la guerra, i tal com s'ha observat en el municipi de Lleida, els particulars locals vetlessin perquè llurs censals fossin lluits o bé intentessin recuperar llur capital mitjançant «encarregaments», fet que explicaria que, acabada la guerra, dominessin els inversors forans sobre els locals. Aquesta retirada dels inversors locals seria atribuïble a diferents motius, entre els quals caldria destacar els dos que considerem més explicatius: en primer lloc, la possibilitat de gestionar directament llurs inversions davant del comú, i, segonament, la nova realitat política. Arran de la reforma borbònica, es va «elititzar» la política municipal, va desaparèixer la insaculació i només alguns privilegiats van poder participar de la gestió de l'Ajuntament; per tant, si el nou consistori ja no era representatiu, ja no tenia sentit intentar guanyar prestigi social invertint en una institució que ja no era de tota la vila, i, doncs, es podien retirar les inversions en deute públic en pro d'altres inversions més lucratives, que amb el nou segle van

⁸ C. SOLSONA I SORROSAL (1994), *La desamortització eclesialística a la província de Lleida (1838-1851)*, tesi de llicenciatura, Lleida, Universitat de Lleida, p. 717.

⁹ J. DANTÍ I RIU (2003), «Els creditors del Consell de Cent de Barcelona a la segona meitat del segle XVII», *Pedralbes*, núm. 23, p. 754; G. RAMON-MOLINS (2022), «Los censalistas municipales en un periodo de transición (1695-1725). El ejemplo de la ciudad de Lleida», *Historia Social*, núm. 103, p. 3-20; E. TELLO (1995), *Cervera i la Segarra al segle XVIII: en els orígens d'una Catalunya pobra, 1700-1860*, Lleida, Pagès Editors, p. 255.

anar agafant força. Això feu que, per tant, solament es mantinguessin aquelles inversions que únicament cercaven les rendes que els censals generaven o aquelles que van tenir més dificultat per ser negociades i recuperades.¹⁰

Bé de forma buscada, bé una casualitat aprofitada, la realitat fou que, tant per l'aparició de nous censalistes com per la desaparició d'alguns dels vells, l'Església va guanyar pes relatiu en el mercat de censals municipals després de la guerra. Certament, ens manquen dades dels anys previs al conflicte per poder apreciar la diferència, però el fet que copi més del 60% del valor dels censals ens mostra un pes difícilment comparable amb els municipis del XVII, alhora que ens mostra la línia ascendent observada a la Lleida del primer XVIII. Per posar alguns exemples en aquest sentit, podríem agafar el de Tàrrrega de l'any 1659, en què controlava prop del 40% del deute, o el de Lleida a final de segle, en què tampoc superava el 50%.¹¹

Per tal de posar en context el nivell d'endeutament agramuntí, podem partir de les pensions que el comú hauria d'haver pagat en condicions normals l'any 1716 (2.626,96) i distribuir-les entre els habitants censats l'any 1718, que, com hem dit anteriorment, podríem situar sobre els 1.473. Aquesta distribució suposaria, doncs, unes teòriques 1,8 lliures per capita, una xifra que, si la comparem amb les dades dels trenta-tres municipis de la regió de Lleida (que disposen d'aquesta informació) de la mostra de quaranta-vuit que va realitzar Enric Vicedo, veuríem que Agramunt es troba a la part alta de la graella.¹² Per explicar aquest fet, hauríem de fer referència a un altre factor fonamental: la mostra té en compte tant municipis de la plana irrigable com de les àrees més seques, i, certament, municipis com els de l'Urgell estan lligats a un esquema agrari al qual li costa més agafar embranzida durant el set-cents.¹³

Aquest nivell elevat d'endeutament feu que les concòrdies per quitar part de les pensions de censal a pagar fossin especialment necessàries a la vila d'Agramunt, però també omnipresents al conjunt del país. Tal com hem mostrat en el document annex, bona part dels censals deguts pel consistori l'any 1716 es trobaven afectats per una concòrdia que permetia pagar pensions solament en anys alterns, és a dir, que reduïa els interessos anuals del 5 al 2,5%.

Certament, les finances municipals catalanes es trobaven en una situació crítica, ja que arrossegaven problemes de finançament crònics que cap de les reformes municipals anteriors, ni tampoc la que va comportar la Nova Planta, va ser capaç de solucionar. Amb això, qualsevol conjuntura mitjanament adversa obligava a incrementar els nivells d'endeutament municipal i posava els comuns en un risc constant de fallida. És més, el pagament de les pensions de censal podia resultar tan onerosos, que una mínima reducció dels ingressos municipals els podia deixar sense pagar. Per tot plegat, en molts casos, i per garantir que com a mínim es pogués retornar el principal, els comuns van signar concòrdies amb els creditors que reduïssin les pensions a canvi de prioritzar el retorn del principal de certs títols, garantir la solvència a llarg termini o, fins i tot, crear noves parts de fruit o privatitzar diferents competències municipals.

En aquest sentit, ja a final del XVII, es van incrementar les mesures de gràcia sol·licitades per comuns davant la Reial Audiència per tal de facilitar-los impagaments d'aquest tipus, i, certament, Agramunt figura a la llista de municipis de la regió que hi van acudir.¹⁴ Més enllà d'Agramunt, tenim referències de concòrdies per part de diferents municipis abans de la

¹⁰ G. RAMON-MOLINS (2022), «Los censalistas municipales...», *op. cit.*

¹¹ M. À. FARRÉ I TARGA (1992), «De l'endeutament municipal de Tàrrrega i la recerca de solucions: la concòrdia de 1659», *URTX. Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 4, p. 107-122.

¹² G. RAMON-MOLINS (2019), *Censals i endeutament públic...*, *op. cit.*, p. 95; E. VICEDO-RIUS (1991), *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents: producció, propietat i renda*, Barcelona, Crítica, p. 306-307.

¹³ Per a la segona meitat del XVIII, disposem dels estudis de Ramon Garrabou sobre l'economia agrària urgellenca, els quals contrasten amb les dades de la zona irrigable de l'entorn del Segre estudiada per Enric Vicedo-Rius: R. GARRABOU (1970), «Sobre la formació del mercat català en el segle XVIII. Una primera aproximació a base dels preus dels grans a Tàrrrega (1732-1811)», *Recerques. Història, Economia, Cultura*, núm. 1, p. 83-121; E. VICEDO-RIUS (1991), *Les terres de Lleida...*, *op. cit.*

¹⁴ J. OLIVARES (2000), *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria: conflictivitat social i litigació a la Reial Audiència, 1591-1662*, Lleida, Pagès Editors, p. 459-465.

Guerra de Successió, com ara Vilagrassa i Tàrrega, l'any 1659; Cervera, el 1671; Cervià, el 1672; Linyola, el 1688; Torres de Segre, el 1699, o les múltiples que va signar la Paeria de Lleida, però, així com les concòrdies en el context de la crisi del XVII són completament omnipresents, és menys comú poder-ne trobar amb tanta intensitat al segle XVIII, cosa que fa pensar que per a Agramunt els efectes de la guerra i la postguerra van ser especialment greus.¹⁵

ANNEX

TAULA 2

Llista dels creditors del municipi d'Agramunt l'any 1716, segons les Respostes Generals

Creditor	Localitat	Valor censal (en lliures)
PARTICULARS I MARMESSORIES		
Hereus de Rafel Caminet	Agramunt	200
Hereus del reverend Joan Pujol	Agramunt	300
Marmessors (de Pons) de Pere Mola	Ponts	3.300
Victòria Cugul	Santa Coloma	2.300
Maria Fornés	Barcelona	600
Tomàs Figuerós	Anglesola	2.000
Pubilla Sevina	Agramunt	1.000
Hereus de Montaner	Barcelona	300
Pubills Gallars	Ivars	240
Marmessoria de Mauri	Agramunt	700
* Hereus de la senyora Castelló	Tàrrega	600
* Marmessoria de Cambrós	Agramunt	866,333333
* Josep Gambuix	Agramunt	400
* Antoni Fargues	Agramunt	200
COL·LEGIS I CAUSES PIES		
Causa Pia de Josep Cambrós	Agramunt	500
Col·legi de Solsona	Solsona	166
Causa Pia de Llobera		479
CONFRARIES		
Confraria del Sant Esperit	Agramunt	6.000
* Confraria del Sant Esperit	Agramunt	150
INSTITUCIONS RELIGIOSES		
<i>Convents i monestirs</i>		
Convent de Ripoll i Nostra Senyora de Montclar		1.000
Convent de la Mercè	Barcelona	200

¹⁵ La referència a la concòrdia signada amb els creditors de Vilagrassa, Cervera i Cervià pot trobar-se a L. FERRER I ALÓS (2014), «Pagar les guerres. Una càrrega fiscal sobre els ajuntaments catalans en els segles XVII i XVIII», a N. FIGUERAS I CAPDEVILA i J. SANTESMASES I OLLÉ (ed.), *Després de les Noves Plantes: canvis i continuïtats a les terres de parla catalana. Actes del IX Congrés de la CCEPC*, Valls, CCEPC, Institut Ramon Muntaner, Fundació Pública de l'Institut d'Estudis Ilerdencs i Cossetània, p. 65-66. La de Tàrrega es pot consultar a M. À. FARRÉ I TARGA (1987), «De l'endeutament municipal de Tàrrega...», op. cit. La referent a Linyola es pot trobar a E. MESTRE I ROIGÉ (coord.) (1987), *Història de Linyola*, Lleida, Virgili & Pagès, p. 79-81. La de Torres de Segre, a I. PANADÉS, M. ESCOLÀ i P. BERTRAN (1983), *Torres de Segre. Panoràmica històrica*, Torres de Segre, Ajuntament de Torres de Segre, p. 102. Les de Lleida, a G. RAMON-MOLINS (2021b), «La problemàtica de la deuda en los municipios catalanes de la Edad Moderna. El ejemplo de la ciudad de Lleida a finales del siglo XVII», *Rivista dell'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea*, núm. 8/II, p. 235-247.

* Corredoria de les monges magdalenes	Barcelona	100
<i>Capítols</i>		
* Capítol de la Seu de Manresa	Manresa	3.000
<i>Comunitats de preveres</i>		
Comunitat de preveres d'Agramunt	Agramunt	16.915
Comunitat de canonges i preveres de Balaguer	Balaguer	615
* Reverend Comunitat d'Agramunt	Agramunt	1.100
* Reverend Comunitat de Cervera	Cervera	500
* Reverend Comunitat de Guissona	Guissona	1.000
* Reverend Comunitat de Peramola	Peramola	1.900
<i>Beneficis i capellanies</i>		
Beneficiat de Santa Magdalena extramurs	Agramunt	400
Benefici de Sant Pere d'Àger	Àger	180
Beneficiat de Santa Caterina de Ponts	Ponts	112
Beneficiat de Santa Caterina d'Agramunt	Agramunt	27,5
Capellania del Reverend Miquel Tarragona	Agramunt	100
Benefici de Sant Miquel d'Agramunt	Agramunt	1.200
Benefici de Tots Sants	Agramunt	76,5
Benefici de Sant Bartomeu de les Avellanes	les Avellanes	80
* Benefici de Sant Miquel Arcàngel	Peramola	500
<i>Institucions unipersonals</i>		
Prior de Santa Maria la Vella de Lleida	Lleida	3.300

* Censals de menys de cent anys d'antiguitat, dels quals es paga anualment la pensió completa; la resta està subjecta a una concòrdia que permet pagar la pensió solament en anys alterns.

Font: AHL, Respostes Generals fetes per la vila d'Agramunt sobre la formació del Cadastre, ref. AHL260-19-T2-45.

BIBLIOGRAFIA

- BONALES, J. (2014). «Una altra visió de la Guerra de Successió a l'Urgell. El desastre econòmic». *URTX: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 28, p. 9-19.
- CASAS I ROCA, J. (2015). *La hisenda municipal catalana: De la baixa edat mitjana a la revolució liberal (segles XIII-XIX)*. Lleida: Pagès Editors.
- DANTÍ I RIU, J. (2003). «Els creditors del Consell de Cent de Barcelona a la segona meitat del segle XVII». *Pedralbes*, núm. 23, p. 749-764.
- FARRÉ I TARGA, M. À. (1992). «De l'endeutament municipal de Tàrrrega i la recerca de solucions: la concòrdia de 1659». *URTX: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 4, p. 107-122.
- FERRER I ALÒS, L. (2014). «Pagar les guerres. Una càrrega fiscal sobre els ajuntaments catalans en els segles XVII i XVIII». A: FIGUERAS I CAPDEVILA, N.; SANTESMASES I OLLÉ, J. (ed.). *Després de les Noves Plantes: canvis i continuïtats a les terres de parla catalana: Actes del IX Congrés de la CCEPC*. Valls: CCEPC; Institut Ramon Muntaner; Fundació Pública de l'Institut d'Estudis Ilerdencs; Cossetània, p. 49-90.
- GARRABOU, R. (1970). «Sobre la formació del mercat català en el segle XVIII. Una primera aproximació a base dels preus dels grans a Tàrrrega (1732-1811)». *Recerques: Història, Economia, Cultura*, núm. 1, p. 83-121.
- MERCADER, J. (1963). *La transformació dels municipis catalans en temps de Felip V*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
- MESTRE I ROIGÉ, E. (coord.) (1987). *Història de Linyola*. Lleida: Virgili & Pagès.
- NADAL FARRERAS, J. (1971). *La introducción del Catastro en Gerona: Contribución al estudio del régimen fiscal de Cataluña en tiempos de Felipe V*. Barcelona: Publicaciones de la Cátedra de Historia General de España.
- OLIVARES, J. (2000). *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria: conflictivitat social i litigació a la Reial Audiència, 1591-1662*. Lleida: Pagès Editors.
- PANADÉS, I.; ESCOLÀ, M.; BERTRAN, P. (1983). *Torres de Segre: Panoràmica històrica*. Torres de Segre: Ajuntament de Torres de Segre.
- PUIG I RIBERA, J. (2004). *Agramunt*. Valls: Cossetània.
- RAMON-MOLINS, G. (2019). *Censals i endeutament públic municipal a la regió de Lleida d'Antic Règim (segles XVII-XIX)*. Tesi doctoral. Lleida: Universitat de Lleida.
- (2021a). *Viure a censal: L'endeutament municipal a la regió de Lleida entre els segles XVII i XIX*. Lleida: Universitat de Lleida.
- (2021b). «La problemática de la deuda en los municipios catalanes de la Edad Moderna. El ejemplo de la ciudad de Lleida a finales del siglo XVII». *Rivista dell'Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea*, núm. 8/II, p. 235-247.
- (2022). «Los censalistas municipales en un periodo de transición (1695-1725). El ejemplo de la ciudad de Lleida». *Historia Social*, núm. 103, p. 3-20.
- SEGURA I MAS, A. (1983). «El Cadastre: la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental». *Estudis d'Història Agrària*, núm. 4, p. 129-143.
- SOLSONA I SORROSAL, C. (1994). *La desamortització eclesiàstica a la província de Lleida (1838-1851)*. Tesi de llicenciatura. Lleida: Universitat de Lleida.
- TELLO, E. (1995). *Cervera i la Segarra al segle XVIII: en els orígens d'una Catalunya pobra, 1700-1860*. Lleida: Pagès Editors.
- TORRAS I RIBÉ, J. M. (1983). *Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808)*. Barcelona: Curial.
- (2003). *Los mecanismos del poder: los ayuntamientos catalanes durante el siglo XVIII*. Barcelona: Crítica.
- VICEDO-RIUS, E. (1991). *Les terres de Lleida i el desenvolupament català del set-cents: producció, propietat i renda*. Barcelona: Crítica.

EDITA

PATROCINA

